

ИЛТИҲОБИ ШАДИДИ БАЪДИ ЗОИШИ БАЧАДОН - ОМИЛИ БЕНАСЛИИ СИМПТОМАТИКИИ МОДАГОВҲО

Давлатмуродов Т.М., Идиев Қ.У., дотсентони кафедраи чарроҳӣ, қобилагӣ ва табобатӣ

Калимаҳои калидӣ: эндометрит, назлавӣ, бенаслии симптоматикӣ, митрек, маводи дохилибачадонӣ, шпритс-дозатор.

Яке аз омилҳои пастшавии нишондоди истехсолию хоҷагидорӣ чорвои калони шохдор эндометрит мебошад. Ташкили бордоркуни ба баланд бардоштани гобилияти репродуктивӣ ва маҳсулнокии модагов имконият медиҳад. Бемориҳои бачадони дар модаговҳо боиси дуру дароз вайроншавии қобилияти такрористехсолкунии он гашта, чунин чорво ғайриқобили истехсолӣ ҳисобида мешавад. Ин омил яке аз масъалаҳои муҳими чорводорӣ дар шаклҳои гуногуни хоҷагидорӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон аст.

Вобаста ба ин тарҳрезии нақшаҳои самараноки табобати эндометрит, дараҷаи паҳншавии бенаслии симптоматикиро паст мекунад. Дар табобати амалии касалиҳои бачадон маводҳои кимиёвӣ бо пайвастагиҳои гуногун васеъ истифода бурда мешавад. Номгӯи чунин дорувориҳо рӯз то рӯз афзуда истодааст, ки ин барои интиҳоби маводи мувофиқ маълумоти заруриро талаб мекунад.

Барои табобати модаговҳои гирифтори эндометрит нақша ва усулҳои гуногуни ташхисию табобатӣ пешниҳод шудааст, ки на ҳама вақт ба шароити хоҷагидорӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ меоянд. Яке аз масъалаҳои муҳими чорводорӣ ин муайян намудани намудани намудҳои гуногуни бенасли мебошад, ки маҳсусан дар истехсоли шир зиёни иқтисодии калонро ба бор меорад. Шакли бенаслии симптоматикӣ хеле зиёд мушоҳида мешавад, зеро ҳангоми таваллудкунии амрозӣ, бозмонии ҳамроҳак ва субинвалютсияи бачадон, пардаи луобии бачадон осеб ёфта, ҳассоснокиаш ба таъсири муҳити беруна зиёд мегардад ва эндометрит инкишоф меёбад.

Сабаби бенаслии давомдор касалиҳои баъдизоиш мебошад, ки дар байни онҳо эндометрити шадиди баъди зоиш мавқеи хосро дорад. Мутахассисони тибби ветеринарӣ барои табобати эндометрит маводу нақшаҳои гуногунро истифода мебаранд, ва онҳо на ҳама вақт самараро дилхоҳ медиҳанд.

Аз ин лиҳоз, ҷустуҷӯи нақша ва маводҳои нави табобатӣ барои эндометрити шадиди баъдизоиши модаговҳо масъалаи муҳими олимони ва мутахассисони соҳа мебошад.

Барои муайян намудани самаранокии маводи табобатии муосири митрек, истехсолӣ ҚДММ «Нита-Фарм»-и Федератсияи Россия, дар модаговҳои гирифтори эндометрит санҷида шуданд.

Мавод ва усулҳои тадқиқот.

Тадқиқоти мавод дар давраи аз моҳи ноябри солҳои 2019 ва 2020 дар фермаҳои чорводорӣ хоҷагии таълимию таҷрибавии «Ҳисор»-и ДАТ ва Кооперативи истехсолии Л. Муродови шаҳри Ҳисор гузаронида шуд.

Ташхис дар асоси таҳлили ҳисоботҳои аввалияи зооветеринарӣ (фоизи наслгирӣ, индекси бордоршавӣ ва ғайра), муоинаи умумии сарирӣ, вагиналӣ ва ректалӣ гузошта шуд. Ташхиси эндометрит, инчунин ба воситаи дастгоҳи ташхиси ултрасадои ветеринарӣ (Аси Vista) ва бо асбоби экограф дақиқ карда шуд.

Барои санҷиши самаранокии маводи митрек дар табобати модаговҳои гирифтори эндометрити шадиди назлавии баъди зоиш гурӯҳи санҷишӣ ($n=20$) ташкил дода шуд. Ба дохили бачадони модаговҳои бемор бо вояи 1-шпритс-дозатор маводи митрек, як маротиба раво карда шуд.

Назорати сарири сикатшавӣ, пайдоиши феноменҳои марҳилаи ҳаяҷонии

давраи таносулӣ ва бордоршавии модаговҳо дар давоми 60-рӯз гузаронида шуд.

Натиҷаи таҳқиқот.

Муоинаи сарирӣ ва таҳқиқотҳо нишон дод, ки баъди як маротиба равонкуни ба дохили бачадони модаговҳои гирифтори эндометрит маводи митрек барқароршавии феноменҳои марҳилаи ҳаяҷонии давраи таносулӣ дар ҳамаи модаговҳои касал мушоҳида карда шуд. Дараҷаи бордоршавӣ дар хоҳиши якуми давраи таносулӣ 30%, дуюм- 55% ва сеюм - 10%-ро ташкил дод. Ҳамагӣ дар давраи таҳқиқот модаговҳои бордоршуда 95%-ро ташкил дода индекси баланди бордоршавӣ ба 1,8 баробар шуд.

Натиҷаи бордоршавии модаговҳо хангоми истифодаи митрек, Ҷадвали 1.

Маводи табобатӣ	Бордоршавӣ аз рӯи феноменҳои давраи таносулӣ						Бордор шуд		Бордор нашуд		Индекси бордоршавӣ
	1		2		3		сар	%	сар	%	
	сар	%	сар	%	сар	%					
Митрек	6	30	11	55	2	10	19	95	1	5	1,8

Муоинаи сарирӣ ва муҳлати таҳқиқот барои сиҳатшавии модаговҳо 14,7 ± 0,21 рӯзро ташкил дод.

Ҳангоми сари вагт табобат накардани эндометрит гарданчаи бачадон маҳкам ӯ нимроғ мешавад, ки дар вақти равонкунии катетер (шпритс-дозатори митрекор) монеъа пайдо шуда ба захмдоршавии гарданчаи бачадон оварда мерасонад. Бинобар ин хангоми равон намудан сохти анатомии узвҳои чинсиро ба инобат гирифта эҳтиёткорона бо истифода аз катетеру шпритси махсус, воия табобатӣ равон карда мешавад.

Натиҷаи таҳқиқот нишон дод, ки истифодаи як маротибаи маводи митрек самараи баланди табобатӣ дорад. Хориҷшавии минималии мавод ба воситаи шир кӯтоҳ (як шабонарӯз) буда имконият медиҳад, ки шир ва маҳсулотҳои шири барои физо бе маҳдудият иҷозат дода мешавад.

Адабиёт

1. Нежданов, А.Г. Экологические аспекты лекарственной терапии коров при эндометритах /А.Г. Нежданов //Матер. Всерос. науч. и уч.- метод. конф. по акушерству, гинекологии и биотехнике размножения животных.-Воронеж, 1994.- С.107-108.
2. Захаров П. Г. Профилактика и лечения гинекологических болезней коров.- СПб.: ШОРД, 1998. - 40с.
3. Busato A., Knutti B. Interaction of milk " production and fertility problems in the postpartum period of dairy cows // 14 International Congress on Animal Reproduction: Abstracts. Stockholm, 2000. Vol. 2. P. 174
4. Турченко, А.Н. Фупедин фармако-токсикологические и специфические свойства /А.Н. Турченко, Н.И. Крюков, С.Н. Крюкова, И.С. Коба//Фармакологические и экотоксикологические аспекты ветеринарной медицины: мат. науч.- практ. конф. Фармакологов РФ.- Троицк, 2007. " С.324-328.

Summary

The role of endometritis in the onset of symptomatic infertility in cows.

The high therapeutic effectiveness of Mitrack in the treatment of endometria in cows. In addition, the medicine has no restrictions on milk, it has a priority for use in the dairy herd.

Key words: *endometria, cold, symptom, medicine, syringe, syringe- dispenser.*

Аннотатсия

Роль эндометрита при возникновении симптоматической бесплодия у коров

В данной статье доказана высокая терапевтическая эффективность препарата митрека при лечении эндометрита у коров. Производственные испатание докозало что препарат митрек способствует сокращению сервис-периода и повышению оплодотворяемости коров. Кроме того, препарат имеет минимальный срок ограничения по молоку, что делает его приоритетным для использованием в дойном стаде.

Ключевые слова: *эндометрия, простуда, симптом, медицина, шприц – дозатор.*